

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ole Høfding.

Præst i Havdrup og Kirke Skensved

fra

1694—1755.

En kulturhistorisk, biografisk Skitse

af

S. Jensen,

Lærer i Kirke Skensved.

Pris 50 Øre.

KØGE.

C. N. Willerslevs Boghandel.

Østsjællands Avis' Bogtrykkeri.

1901.

Ole Høfding.

Præst i Havdrup og Kirke Skensved

fra

1694—1755.

En kulturhistorisk, biografisk Skitse

af

S. Jensen,

Lærer i Kirke Skensved.

KØGE.

C. N. Willerslevs Boghandel.

Østsjælland's Avis' Bogtrykkeri.

1901.

I.

Blandt Fortidens Præster paa den saakaldte Hedeboegn har sikkert OLE HØFDING, der fra 1694—1755 var Præst i Havdrup og Kirke Skensved, været en af de mærkeligste Personligheder. I videre Kredse er hans Navn ikke kendt, men paa den Egn, hvor han levede og virkede som Sjælesørger, er der fra Slægt til Slægt gennem de henfarne Tider blevet bevaret mangt et Træk om denne Mand. Dette gælder især om hans ydre Liv, men i flere Henseender var det da ogsaa saa rigt paa Tildragelser og Oplevelser af forskellig Art, at disse kan give et Bidrag til Belysning af Sæderne og Tilstandene paa hine Tider, da han var Præst.

Ole Andersen Høfding¹⁾ var født i Aaret 1666 i Sorø af „ærlige Borgerfolk“. Faderen hed Anders Rasmussen, Moderen Marie Nielsdatter. Inden han havde fyldt sit syvende Aar, mistede han sin Moder, og da der i hans Barndomshjem tillige herskede trange Kaar, blev han tidlig vant til at prøve Savn og Modgang.

For vort Fædreland var Tiderne den Gang heller ikke videre gunstige. Freden i Roskilde 1658, ved hvilken vi maatte afstaa Skaane, Halland og Blekinge til Sverrig, var dyrekøbt, og det holdt haardt at glemme Tabet af disse Provinser, der fra Arilds Tid havde hørt med til Danmarks Rige. Kristian den Femte var derfor ogsaa besjælet af Tilbageerobringens Aand, og faa Aar efter hans Tronbestigelse kom det atter til Tvistigheder med Sverrig.

Ole Høfding var ni Aar gammel, da den skaanske Krig udbrød.

¹⁾ Det var forhen meget almindeligt, at Mænd, der havde studeret, antog et eller andet Kendingsnavn. Høfding var saaledes et Navn, han som studeret Mand havde antaget.

En Krig var paa de Tider en endnu større Landeplage end i vore Dage. Hærene bestod væsentlig af Leje-Soldater, og disse Skarer betragtede i Almindelighed de Lande, hvori de blev indkvarterede — hvad enten det saa var Fjendens eller den Stats, i hvis Tjeneste de stod — som et Bytte, de havde Lov til at udsuge paa bedste Maade.

I flere Henseender havde denne Krig da ogsaa ret skæbnesvangre Følger for mangt et Hjem. Priserne paa Livsfornødenhederne steg saaledes i den Grad, at der herskede Dyrtid her i Landet, og dette i Forbindelse med, at Anders Rasmussen i lange Tider havde en Indkvartering paa 10 Mand, bidrog yderligere til at forøge Fattigdommen i Ole Høfdings Barndomshjem.

Allerede som lille Dreng stod hans Hu til boglig Syssel, men paa Grund af de trykkende Kaar, der raadede i Hjemmet, kunde han ikke faa sit kæreste Ønske opfyldt: at komme i den latinske Skole. Faderen tog sig dog ligegodt med stor Omhu af hans Opdragelse og Undervisning og lod ham søge Byens „danske Skole“, i hvilken han efter

den Tids Vilkaar fik Undervisning i Kristendomskundskab, Skrivning og Regning. Med denne Lærdom var Drengen imidlertid ikke tilfreds, og mangen Gang, naar han var med sin Fader i Sorø gamle Klosterkirke, sneg han sig hen til den Stol, som Professor Mejer, en forhenværende Lærer ved Akademiet, sad i, og ytrede for ham sin store Lyst til at komme i Latinskolen. Den gamle Professor fattede derved Godhed for den opvakte Dreng og fik tilsidst Anders Rasmussen overtalt til at sætte sin Søn i Byens lærde Skole.

Den Gang bar de latinske Skoler i det hele taget deres Navn med Rette, eftersom det i disse Skoler var Latin, der først og fremmest blev lagt Vægt paa og arbejdet hen til at faa lært. Skolelivet var ellers ikke meget tiltalende, idet Riset som oftest var det vigtigste Opdragelsesmiddel for Datidens Lærere¹⁾. Der vankede Prygl for den mindste

¹⁾ Som en Illustration til Skolelivet i fordums Tid kan det anføres, at da Frederik den Anden engang ytrede sin Glæde over alle de lærde Mænd, Rektoren i Ribe sendte til København, blev det oplyst, at der ogsaa i Nærheden af Ribe fandtes en

Forseelse. For Forsømmelser af Skolen og Kirken uden lovlig Grund var det saaledes en almindelig Straf, at de mindre Peblinge fik tre Slag paa den blottede Bag, medens de større nød det Fortrin at faa denne Ration paa den bare Ryg. Større Forseelser som Tyveri, blodigt Slagsmaal eller lignende straffedes med 10—20 Slag. Livet i den latinske Skole hengled derfor i Almindelighed ikke under saa lystige Former for Ole Høfding, men da han var meget flittig og ihærdig, gjorde han saa god Fremgang, at han i sit nittende Aar af Skolens berømte Rektor (Forstander) Christian Ørn blev dimitteret til Universitetet.

Hans Maal var at blive Præst, og han drog derfor til København for at fortsætte sine Studier ved Universitetet. De sparsomme Midler, han modtog fra Hjemmet, kunde han imidlertid ikke leve af, og efter nogen Tids Forløb saa han sig derfor nødsaget til at forlade Byen og søge sig en Plads ude paa Landet. Det lykkedes ham at komme i Huset

Birkeskov, og at der fra denne blev hentet saa mange Ris til Skolebrug, at Byens Borgmester klagede over, at Skoven derved svandt betydelig ind.

hos Præsten Anders Schytte¹⁾, og da denne var en meget lærd og kundskabsrig Mand, kunde Ole Høfding under ham fortsætte sine begyndte Studier.

Efter halvtredie Aars Forløb vendte han atter tilbage til København, og nu opnaaede han som ældre Student at faa fri Kost paa Klosteret²⁾, en Bygning, der laa i Nærheden af Universitetet, og i hvilken fattige Studenter blev bospiste. Livet formede sig paa en ret ejendommelig Maade for disse Studenter. Klokkeren 10 om Formiddagen ringede Klokkeren paa Klosteret til Middag, og rundt omkring fra kunde man da se Studenterne ile

¹⁾ Anders Schytte var Præst i Lyngø og Broby ved Sorø. Han var blind i 6 Aar, men da han kunde Evangelierne udenad, forrettede han ligesuldt Tjenesten, og det fortælles om ham, at hans Røst var saa kraftig, at man kunde høre, hvad han sagde, selv om man stod udenfor Kirken.

²⁾ Kommunitetet blev stiftet eller grundlagt af Frederik den Anden, der i Aaret 1569 skænkede en Del Bøndergods og Tiender til et „kongeligt Fællesbord“ for 100 Studenter. Alumnerne (Studenterne) bospistes i Førstningen i det daværende Helligaandskloster i Vimmelskæftet — deraf Navnet Klosteret. 1736 ophørte Bospisningen, idet Studenterne fra den Tid af fik Penge i Stedet.

hen i den store Spisesal, hvor der stod 10 lange Borde; ved hvert var der Plads til 10 Studenter. Inden Maaltidet begyndte, blev der holdt Bordbøn og oplæst et Stykke af Bibelen. Der vankede hver Dag 4 Retter til Middag, og Kosten bestod af saa solide Ting som Ærter, Kaal, Grød, saltet Fisk, Flæsk, Oksesteg m. m.

Efter at den anden Ret var sat til Livs og Sulten stillet, blev Dørene lukkede, og nu maatte Studenterne ved hvert Bord disputere paa Latin — „Klosterlatin“, som Holberg kalder det -- for derigennem at vise, at de bestilte noget og var værdige til at spise ved Klosterets Borde. Det var i Almindelighed et eller andet teologisk Emne, der blev sat under Debat. En Student udnævntes til Forsvarer, en anden til Opponent, og under Disputatsen, der ofte gik saa vidt, at man kastede Bøger, Kødben og lignende efter hverandre, skulde de andre Studenter give deres Ord med i Laget.

Klokken 5 om Eftermiddagen fik Studenterne Nadver, hele 3 Retter, og ved denne Lejlighed blev der atter disputeret paa Latin.

Det var derfor intet Under, at Datidens lærde Mænd blev stive i Latinen.

Under sit Ophold ved Universitetet kom Ole Høfding i Forbindelse med den navnkundige Videnskabsmand Ole Borch — Stiftetoren af Borchs Kollegium (Studenterfribolig) — af hvem han fik flere lærde Sager at nedskrive saaledes blandt andet ogsaa hans Testamente og sidste Villie.

De teologiske Professorer, han fik at høre, var dygtige og fremragende Mænd, men Studiet faldt i det hele taget noget tørt og formelt ud. 23 Aar gammel tog han teologisk Eksamen (Præsteeksamen). I saa ung en Alder kunde han imidlertid ikke faa et Præstekald, og han overtog derfor det følgende Aar en Plads som Hører (∅: Lærer) ved den latinske Skole i sin Fødeby. I denne Stilling virkede han, til Kristian den Femte den 26. Maj 1694 kaldede ham til Sognepræst for Havdrup og Kirke-Skensved, som den Gang udgjorde et Pastorat.¹⁾

¹⁾ I Følge en kongelig Resolution af 28. Februar 1812 blev det bestemt, at Kr.-Skensved Sogn ved indtrædende Vakance i Jersie Præstekald skulle skilles

Paa de Tider var det en almindelig Skik, at den ny ansatte Præst, naar han var ugift, ægtede Formandens Enke, hvis der var en saadan paa Kaldet. Derved slap han for Pensionen til hende, og man har da ogsaa Eksempler paa, at selv 70aarige Præsteenker den Gang ikke havde stor Vanskelighed ved at finde sig en Forsørger.

Paa Havdrup Præstekald var der just, da Ole Høfding kom dertil, en ung Enke, Anne Danielsdatter Roesholm, og da Sørge-aaret var udrundet, tog han hende til sin Hustru. Dette Ægteskab blev velsignet med to Sønner, af hvilke den ene døde kort Tid efter Fødselen, medens den anden Søn, Daniel Olufsen Høfding, i Aaret 1738 blev Præst i Marvede og Hyllinge ved Næstved.

I sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede

fra Havdrup og være Anneks til Jersie, imod at Solrød Sogn, der tidligere hørte til Jersie, blev lagt til Havdrup. Som Grund til denne Forandring angives det bl. a., at de paagældende Sognepræster derved fik en kortere og bedre Vej til deres Annekskirker.

Den 5. April 1816 traadte Resolutionen i Kraft, idet Jersie Præstekald da blev ledigt, og fra Begyndelsen af 1817 fik Kr.-Skensvød og Jersie fælles Fattigvæsen.

var det de fleste Steder et goldt og slapt Liv, der raadede indenfor Kirken, men i de kolde og døde Prædikener, der i Almindelighed lød fra Prædikestolene paa denne Tid, var der som oftest heller ingen Trøst eller Opbyggelse for den enfoldige Kirkegænger. Ole Høfding lagde imidlertid stor Iver og Nidkærlighed for Dagen gennem sin Forkyndelse og røgtede i det hele taget sin Præstegerning med megen Omhu. For trængende og nødlidende blandt sine Sognebørn bar han ogsaa Omsorg. Der gives saaledes endnu et Legat paa 25 Rigsdaler, han stiftede for fattige i Havdrup Sogn.

Forhen ansaa man det for et betænkeligt Skridt af en Præst at søge andet Kald. Til Grund for denne Opfattelse laa Paulus' Ord: Hver bliver i den Stand, som han er kaldet udi (1. Kor. 7,20). Dette har maaske været Aarsagen til, at Ole Høfding vedblev hele sit Liv igennem at virke i Havdrup og Kirke-Skensved, hvor Indtægterne ellers var temmelig smaa.

1724 døde hans Hustru. Han indlod sig ikke sideu hen i noget nyt Ægteskab.

I hvert Herred var der den Gang en Provst, der blev valgt af og blandt Præsterne i Herredet. Han skulde i det mindste een Gang om Aaret besøge samtlige Sogne for at erkyndige sig om, hvorledes Præsterne prædikede og i det hele taget varetog deres Embede. Tillige skulde Provsten sammen med en af Herredets Præster foretage Skiftet af Dødsboer efter Præsterne og Degnene i Herredet. Da Embedet som Provst for Tune Herred i Aaret 1712 blev ledigt, faldt Valget paa Ole Høfding.

II.

Paa hine Tider førte Præstestanden et skarpt og indgaaende Tilsyn med Folkets hele Liv og Færden. Præsten skulde saaledes paase, at hans Sognebørn ernærede sig paa en redelig Maade, levede i Fred og god Forstaaelse med hverandre indbyrdes, vaage over, at Bønderne holdt Husandagt, ikke svor og bandede o.s.v.. Bar hans Formaning, Advarsel og Tilrøttevisning ikke Frugt, kunde han i visse Tilfælde melde de Bønder, der viste sig genstridige, til deres Herskab. Herremanden havde da Ret til at idømme Straffe paa nogle Dages Vand og Brød.

Præsterne var derfor en Slags aandelige Politibetjente, og deres Magt og Myndighed strakte sig i det hele taget ret vidt. Den mest frygtede Svøbe i deres Haand var dog sikkert „det aabenbare Skrifte“. Dette bestod i, at den Mand eller Kvinde, der havde overtraadt et eller andet af Guds Bud, afholdt sig i længere Tid fra Nadverbordet

eller paa anden Maade forsyndet sig mod Kirken, maatte staa frem paa Kirkegulvet og højlydt i hele Menighedens Paahør bekende sin Brøde.

Det aabenbare Skrifte var en kirkelig Begivenhed af Rang, og hvem denne Tugt overgik, fik sit Navn indført i Kirkens Bøger. Af Kirkebøgerne fra Havdrup og Skensved fra den Tid, da Ole Høfding var Præst, fremgaar det da ogsaa, at han af og til har gjort Brug af Kirkens Disciplin overfor sine Sognebørn.

I Aaret 1700, paa 5. Søndag efter Paaske, maatte saaledes to Kvinder i Havdrup, nemlig Margrete Carlsdatter og Anna Hansdatter staa aabenbar Skrifte i Havdrup Kirke, fordi de paa en „uhøvvisk Maade“ havde løbet Fastelavn, og 1711, 3. Søndag efter Trint., udstod Susanne Nielsdatter i Skendsemagle¹⁾ lige-

¹⁾ Kirke Skensved hed forhen Skendsemagle. Endelsen magle (o: store) forekommer i flere af vore Landsbyers Navne, t. Eks. Ramsømagle, Vridsløsmagle, og betegner en Modsætning til lille. Skendsemagle udtrykker saaledes Modsætningen til Nabobyen Lille Skensved. I Tidens Løb er Navnet da blevet ændret til Kirke Skensved.

ledes Kirkens Disciplin, fordi hun af „Vanvare havde ligget sit Barn ihjel.“

Der var i det hele taget mange Forseelser og Overtrædelser, der faldt ind under Kirkens straffende Haand, naar Præsten vilde drage det frem. 1715, paa 4. Søndag efter Trint. stod HaagenNielsen i Havdrup aabenbar Skrifte, fordi han havde været forsømmelig i sin Saligheds Sag (ikke været til Alters i længere Tid). Samme Skæbne ramte ogsaa Anna Hansdatter i Havdrup, idet hun 1720, 3. Søndag efter Trint., maatte staa Skrifte, fordi hun „havde ej Tilsyn til sit Barn, da det omkom i et Kar Vand“. Denne Anna Hansdatter har imidlertid heller ikke været en af Havdrup Bys dydigste Kvinder; thi nogle Aar efter maatte hun atter staa aabenbar Skrifte, idet hun da „befandtes udi Horeri.“

Det aabenbare Skrifte blev undertiden ogsaa brugt til at fremskaffe Faderens Navn til et uægte Barn, saa at Kirken paa denne Maade er traadt i Domstolenes Sted. 1700, den 3. Søndag efter Trint., stod saaledes Marie Hjort i Havdrup aabenbar Skrifte for „begangen Forseelse mod det sjette Bud“ og

udlagde til Barnefader Hans Christoffersen i Havdrup. Den paafølgende Søndag maatte bemeldte Hans Christoffersen ligeledes udstaa Kirkens Disciplin.

Ved saadanne Kirkestraffe havde man til Formaal at fremme Dyd og gode Sæder blandt Menigheden, og paa nogle virkede det sikkert ogsaa i høj Grad afskrækkende at se Synderen saaledes stillet frem til Spot og Spe; men i mange Tilfælde blev det kun til Skadefryd og Gottelse for Menigheden, ligesom der ogsaa gives Eksempler paa, at Kirketugten hist og her blev misbrugt af Præsten til dermed at drille og fortrædige Uvenner og Fjender blandt Menigheden. Og medens den rige og fornemme Mand, der havde forbrudt sig mod Kirken, som oftest fik Tilgivelse i al Stilhed og Hemmelighed, maatte den ufrie og stavnsbundne Mand altid aabenlyst sone sin Brøde.

Derfor bidrog Kirkestraffene ogsaa deres til at avle Hykleri og Trællesind blandt Menigmand. For ham var Tiden i det hele taget saa rig paa onde Dage.

• III.

Det stod endnu i den første Halvdel af det attende Aarhundrede gennemgaaende kun daarligt til her i Landet med Retsordenen og Retssikkerheden, og paa flere Egne vrimlede det ligefrem med alskens Omstrejferpak, der tiggede, stjal eller røvede, hvor de kunde komme af Sted med det. En af Hovedaarsagerne til dette Uvæsen var den Omstændighed, at der blandt Befolkningen saavel i Byerne som paa Landet næredes en stor Fordom mod Politiet og Ulyst til at have noget med Øvrigheden at gøre. Hertil kom, at Anklageren eller Anmelderen den Gang selv foreløbig maatte bære de Omkostninger, der var forbundne med en Forbryders Fængsling og Varetægt, og da man af Erfaring vidste, at disse Udgifter ofte kunde løbe højt op, lod man gerne være at anmelde, hvad der var passeret.

Under saadanne Forhold var det imidlertid ogsaa meget vanskeligt for Øvrigheden

og Politiet at haandhæve Orden og forebygge Forbrydelser, og manges en Misgerning, ja endog Mord, blev i hine Tider begaaet, uden at der blev opklaret det mindste om, hvem der havde udøvet Forbrydelsen, eller paa hvilken Maade den i det hele taget var foregaaet.

Fra Regeringens Side gik man derfor ogsaa i fordums Dage frem paa den Maade, at man ved at fastsætte haarde og barbariske Straffebestemmelser for selv den mindste Overtrædelse søgte at skræmme og afskrække Folk fra at begaa Forbrydelser; men skønt Rettens Haandhævere i Henhold til disse Bestemmelser i Almindelighed ikke gjorde sig nogen Samvittighed af at dømme de Forbrydere, de fik fat i, til Galgen, Kagstrygning eller til at bære Tyvemærket, forslog dette dog ikke¹⁾.

¹⁾ Galgen bestod af et Træstillads, sædvanligt rejst paa en Bakke (deraf Navnet Galgebakke), i hvilken man hængte dem, der var dømt til Døden. I tidligere Tid var der fastsat Dødsstraf for mange andre Forbrydelser end Mord. Forbryderens Legeme fik Lov at hænge i Galgen, til det faldt ned af sig selv.

Kagen var en Pæl, hvortil Forbryderen blev bunden, naar han skulde piskes.

Tyvemærket var et Mærke i Form af en Galge,

Sæderne var raa, og saavel i By som paa Land levede der endnu i Begyndelsen af det attende Aarhundrede mange, der var uberørt af Kulturens og Oplysningens forædlende Bølgeslag.

Engang i Aaret 1730 havde saaledes tre Ugerningsmænd fattet den Beslutning at slaa baade Ole Høfding, og hans Søn ihjel. Ved Nattetid begav de sig op til Præstegaarden i Havdrup, hvor det lykkedes for dem ubemærket at faa aabnet et Vindue ind til Sovekammeret. Til alt Held for Præsten havde han et Bur med en Fugl i hængende i Sovekammeret, og da Vinduet aabnedes, blev Fuglen forskrækket og begyndte at flagre om i Buret. Ved denne Støj vaagnede Ole Høfding, og idet han vilde staa op for at se, hvad der var paa Færde, opdagede han, at Vinduet var blevet aabnet, og at der udenfor stod tre Mænd, rede til at springe ind til ham.

Han blev imidlertid snart klar over,

der blev brændt indi Tyvens Pande med et glødende Jærn, saa at man altsaa siden kunde se, hvem man havde for sig.

hvad de havde i Sinde, og gav sig derfor til at kalde paa en og anden Person, hvorved det fik Udseende af, at der var nogen, der hurtig kunde komme ham til Hjælp. Derved blev Voldsmændene bange og tog Flugten. Den ene af dem forsøgte dog at tilrane sig et og andet, der laa paa et Bord lige indenfor Vinduet; men i Skyndingen tabte han det ude i Haven, saa at de altsaa ikke fik noget for deres Ulejlighed.

Det onde Forsæt, Ugerningsmændene havde fattet, opgav de dog ikke derfor, og efter nogen Tids Forløb besluttede de atter ved Nattetid at gøre et Forsøg paa at faa taget Ole Høfding af Dage og røve hans Penge.

Om Aftenen forinden var de samlede i en af Egnens Kroer. Medens de sidder her, kommer der tilfældigvis en gammel Mand, som boede til Huse hos sin Datter dér i Nærheden, ind i Krostuen, og da han var gaaet, siger Pigen i Kroen, at nu skulde han nok hjem for at passe paa sine Penge.

Disse løst henkastede Ord lagde Banditterne nøje Mærke til, og de blev meget

skæbnesvangre for den gamle Mand. For de tre Ugerningsmænd gjaldt det kun om at komme i Besiddelse af Penge, selv om deres Haand ogsaa derved skulde blive plettet med Blod, og de blev derfor enige om ogsaa samme Nat at skille ham ved Livet.

Ud paa Aftenen forlod de Krostuen.

De begav sig først til det Hus, i hvilket den gamle Mand boede, og her slog de baade ham og hans Datter ihjel, hvorefter de gennemsøgte hele Lejligheden for at finde de Penge, han i Henhold til Kropigens Ord skulde være i Besiddelse af. Det hele, de fandt, var dog ialt kun syv Skilling, og ærgerlige herover begav de sig straks paa Vej ad Havdrup til, hvor de mente at finde et bedre Udbytte.

Idet de naaede Byen, hørte de imidlertid en Hane gale, og da de ikke vidste, hvad Tid paa Døgnet det kunde være, kom de i Tanker om, at det maaske allerede var saa langt hen paa Morgenstunden, at Præsten var staaet op. De blev derfor enige om at opsætte Forsøget paa at tage ham af Dage til en mere bekvem Tid; men just den paaføl-

gende Dag blev de tilfældigvis alle tre anholdt for de tvende Mord, de havde begaaet om Natten.

Ved de Forhør, der blev afholdt i denne Anledning, bekendte de tilligemed meget andet, at det ogsaa var dem, der forhen havde villet skille Præsten i Havdrup ved Livet, og at de ogsaa samme Nat, de myrdede den gamle Mand og hans Datter, havde haft i Sinde atter at gøre et Forsøg derpaa.

Foruden disse to Gange, da Ole Høfding paa en saa vidunderlig Maade ved Guds Forsyns Styrelse undgik at falde for Morderhaand, var han tillige ved flere andre Lejligheder, men paa anden Maade, i ret alvorlig Fare for at miste Liv og Lemmer.

Det hændte saaledes ikke saa sjældent for ham, naar han var ude at køre, at der løb et Hjul af Vognen, saa han væltede, eller ogsaa, at Hestene løb løbsk, men slige Uheld slap han næsten altid mærkelig godt fra. En af hans Karle tilsatte derimod Livet i hans Tjeneste, idet et Par ustyrlige Heste engang slog ham saa haardt op mod en Ledstolpe, at hans Hoved derved blev knust, og han døde paa Stedet.

IV.

Paa de Tider, da Ole Høfding var Præst, var Vejene gennemgaaende i en daarlig Forfatning, og flere Steder var det især ved Vintertid forbundet med stor Vanskelighed at komme frem¹). Efter gamle Beretninger har Vejen fra Havdrup til Kirke Skensved, der fører over et Mosedrag, den saakaldte Ulvemose, tidligere næsten været ufarbar om Vinteren. Det var derfor vanskeligt for Præsterne i Havdrup at beregne, hvor lang Tid det kunde tage for dem at køre til Anneksognet, og paa Hedeboegnen gaar der ogsaa den Talemaade: „Jeg kommer, naar jeg kan, som han sagde Skensved Præst.“ Dette Mundheld tillægger man Ole Høfding.

¹) I en af sine Epistler omtaler Holberg ogsaa, hvor daarlige Vejene paa Sjælland var paa hans Tid. Mange Steder henlæa der store Sten paa dem, og engang, da han rejste gennem Sjælland, viste man ham et Sted, hvor en Præst Dagen tilforn var væltet og havde slaaet sig ihjel.

Det berettes om Ole Høfding, at han var „begavet med en stor, fast og forunderlig“ Helbred, og som et Eksempel paa, at han ogsaa har været en haardfør og kraftig Natur kan anføres følgende Træk:

Da han en Nytaarsdag var paa Vej til Annekssognet, gik Vognen i Stykker, idet han kørte over et temmelig bredt og dybt Vandløb. For den Sags Skyld vilde han dog ikke opgive Tjenesten i Skensved Kirke, men vadede over Aaen og begav sig videre til Fods.

Det var imidlertid den Dag et meget taaget og diset Vejr, og dette havde til Følge, at han tog fejl af Vejen og blev vildfarende ude paa Skensved Bymarker. Langt om længe naaede han dog Byen, og saa vaad som han var, gik han ind i Kirken og forrettede Tjenesten, hvorefter han igen i sine gennemblødte Klæder tog hjem til Havdrup. Men uagtet han, da dette passerede, var en ældre Mand, havde han dog ikke bag efter mindste Men af denne uheldige Tur.

V.

I det 18de Aarhundrede spillede Overtroen endnu en stor Rolle blandt Almuen og satte i flere Henseender sit Præg paa dens Liv og Tankesæt. Der blev derfor ogsaa den Gang i Bondens lave Stue ved det dæmrende Lys fra Tranlampen eller Tællepraasen fostret mangt et Sagn og mangan en sælsom Historie, gennem hvilke de overtroiske Forestillinger afspejlede sig.

Den Omstændighed, at Ole Høfding slap godt fra de Farer og Uheld, han saa ofte havde været stødt i, var da ogsaa nok til, at mange af hans Sognebørn antog, at han var i Besiddelse af saa mærkelige Gaver, at han endog kunde fordrive Mørkets Aander og Magter, ja selv forhindre, at Tyve stjal noget fra ham. Som en Følge af denne Indbildning og Folketro har Sagndannelsen derfor ogsaa ned gennem Tiderne slynget sig i frodig Vækst om denne Præst. Sagnet fortæller saaledes, at hans Tærskemand engang

vilde tilvende sig en halv Tønde Rug en Søndag, Ole Høfding forrettede Tjenesten i Skensved Kirke ; men Præsten mærkede, hvad der foregik hjemme paa hans Lo, og da Tærskemanden skulde gaa ud ad Lodøren, kom han til at sidde fast, saa han ikke var i Stand til at kunne komme hverken frem eller tilbage med Rugsækken, og han maatte derfor blive staaende i Døren, til Præsten kom hjem og fik ham befriet.

Paa noget lignende Maade gik det ogsaa en anden Mand, der vilde stjæle Frugt i Præstegaardshaven. I et højt Træ, der stod udenfor Præstens Sovekammervindue, fandt han en Mængde dejlige Pærer, og da han syntes, det kunde være rart nok at faa nogle med sig hjem, trak han sine Benklæder af, bandt for nedden af dem og fyldte dem med Pærer. Men som han vilde stige ned, aabnede Præsten Vinduet og bød ham blive siddende, og da det ikke var muligt for ham at slippe ned, maatte han tilbringe hele Natten oppe i Træet, til Præsten hen paa Morgenstunden kom og hjalp ham ned.

VI.

Skønt Ole Høfding naaede langt ud over de „syv Gange ti“ eller Støvets Aar, bevarede han dog sin store Livskraft og udmærkede Helbred endog til op i sin høje Alderdom. Da han var 86 Aar gammel, kunde han endnu udholde baade at køre og ride og gaa, selv om det ogsaa var længere Ture, ligesom der heller ikke paa det Tidspunkt af hans Liv kunde mærkes noget videre Aftagende, hvad hans Aandsevner eller Sanser angik. Hans Syn var saa godt, at han endog var i Stand til uden Brillen at læse selv den fineste Stil, og Latinen var han saa vel forfaren i, at han endnu paa sine gamle Dage kunde skrive Breve paa godt Latin.

I et af den gamle Præstemands sidste Leveaar hændte det engang, at han en Nat blev syg og faldt ud af Sengen. Paa hans Raab om Hjælp kom Husfolkene

til, og da de fik at se, hvor mat og kraftsløs han var, talte de sammen om, at nu døde han nok. Herover blev han imidlertid for-tørnet og begyndte at irettesætte dem for deres Tale; men under den hæftige Sindsbevægelse, han derved kom i, vendte Kræfterne tilbage, saa at han efter nogle Timers Forløb kunde staa op igen.

Trods sin høje Alder vedblev Ole Høf-ding lige til sin Død uden Mødhjælp at varetage sine Embeder baade som Provst og Præst, og det skæl ikke siges, at han just skaanede sig selv paa sine gamle Dage; thi da han var 85 Aar gammel, forrettede han engang paa een Søndag Tjenesten i ikke mindre end fire Kirker i Provstiet.

Den gamle Præstemand døde i Aaret 1755 og opnaede saaledes en Alder af 89 Aar. I flere Aar havde han da ogsaa været den ældste blandt de dalevende Præster i Sjællands Stift. — Slægt efter Slægt havde han gennem de skiftende Tider set opvokse, og de fleste af dem, der levede i Havdrup og Skensved, da han kom dertil, havde han været med til at lægge under Mulde.

Kirkebogen for Havdrup Sogn meddeler følgende om hans Død:

1755, 1ste Pinsedag¹⁾, behagede det Gud ved Døden at bortkalde sin tro Tjener, den i Livet velærværdige Guds Mand Ole Høfding, værdig Provst over Tune Herred, Sognepræst til Havdrup og Kirke Skensved. Han nød den rare (o: sjældne) Velgerning, at han med Ære forestod Præsteembedet i 61 Aar og Provstiet i 43 Aar.

Ole Høfding ligger begravet under Koret i Kirke Skensved Kirke ved Siden af sin Hustru²⁾.

¹⁾ 1755 indtraf 1ste Pinsedag den 18de Maj.

²⁾ Efter Danske Lov 2—22—36 skulde Præsten og Kirkeværgerne nyde fri Begravelse i Kirken, „om de i Bestillingen bortkaldes“.

Udtog af en Prædiken, Ole Høfding holdt i Roskilde Domkirke ved et Landemode i Aaret 1716¹⁾.

Tekst: 2. Joh. 1,8.

Se Eder selv for, at vi ikke taber de Ting, vi har arbejdet, men at vi kan komme en fuld Løn.

Det er fornøjeligt, naar Embedet nyder Ære af Manden, at han i alle Ting beviser sig som en Guds Tjener, at Embedet skal ikke lastes. 2. Kor. 6. Hvad Ære var det ikke for det apostoliske Embede, at Paulus anses som et udvalgt Guds Redskab; men naar Manden skal alene nyde Ære af Embedet, da er de begge ilde forsørgede . . . thi det er ej nok at have et Embede, men at være skikket til Embedet.

¹⁾ Denne Prædiken er det eneste, der findes paa Tryk af Ole Høfding.

1. En Lærers Pligt, at han skal være
 - a) agtsom
 - b) bestandig i sin Agtsomhed
2. En Lærers Belønning, som han skal tragte efter.

Det er en stor Guds Naade, at han har skabt os, og at vi er blevne Mennesker. Vi er ej alene hans Hænders Gerning og Fingres Arbejde, thi han har dannet os, Es. 64, men og hans nær Slægt, Ap. G. 17; det er en større Naade, at Guds Søn har igenløst os, og vi er blevne kristne Mennesker, thi det kostede hans Død. Enten skulde Gud overlade Sjælene til Djævelen, som havde røvet dem, eller han skulde trætte med ham om dem. Det første tilsteder ikke hans Barmhertighed, thi han svær ved sig selv, at han vil ingen Sjæls Død. Ezk. 33. Det andet tillader ej hans Retfærdighed, thi den Sjæl, som synder, skal dø. Ezk. 18. Nu paa det hans Barmhertighed og Retfærdighed ikke skulde ske nogen til for kort, paatog han sig vor Sjæls Sag og førte den saa vel, at vi kan siges med Sions Datter, du har ført vor Sjæls Sag, du har løst vort Liv.

Jerm. Begrd. 3. Det er den største Naade, at Gud har udvalgt os til at blive salige Mennesker; her staar vi aldrig saa vel, vi staar jo paa Held, hvo der staar, se sig for, at han ikke falder, 1. Kor. 10; thi Djævelen anklager os, Aab. 13. Verden forfører os, nu med for megen Modgang, at vi skal forlade vor Herre, nu med for megen Medgang, at vi skal forglemme vor Herre. Vort eget Kød og Blod forrasker os; var dig for den, siger Matth. i 7. Kap., der ligger i dit Skød; men naar vi kommer at staa paa Herrens hellige Bjerg, da skal alle vore Fjender vige tilbage og blive til Skamme, Ps. 6; for saadan tredobbel Naade er vi ham paa tredobbel Maade forbundne; thi er vi Mennesker mere end Fuglene — Fuglene aarle mod Dagen lover deres Skaber med deres Stemmer — saa bør vi frem for Fuglene at træde frem, førend Lyset tilkommer; ej alene ære vor Skaber med vore Læber, men og sjunge og lege for ham i vore Hjerter, Efs. 5. . . . Er vi kristelige Mennesker, da bør vi og gøre kristelige Gerninger; lader os ikke mone, at fordi vi er blevne Kristne i Daa-

ben, vi derfor skal blive Kristi Medarvinger, med mindre vi bliver i Kristus.

— — — — — — — — — —
 — — — — — — — — — —

En Lærer skal og give Agt paa den ganske Hjord, thi som alle Sjæle er lige dyrekøbte ved Jesu Blod, saa vil han lige dyre kræve dem af os. Vi bør agte paa, hvad enhver behøver, at vi har det til Rede, thi som den hellige Skrift er nyttig til Lærdom, Overbevisning, Rettelse, Optugtelse i Retfærdighed, saa skal vi føre os den til Brug; undervise de Enfoldige, straffe de Haardnakkede, trøste de Bedrøvede, omvende de Vildfarne; kommer noget bort, og vi leder det ikke op, da gaar det os, som der blev sagt til Akab. 1. Kong. 20. Men leder vi det op, da frelser vi baade Synderens og vore Sjæle; men kommer noget til Skade, et Menneske tager Skade paa sin Sjæl, og bliver overilet af nogen Brøst, da skal vi hjælpe saadan en til Rette med en sagtmodig Aand. Men alle Lærere er ikke saa sindede, som Kristus har betroet sin Hjord; i den Sted nogle skulde føde Kristi

Hjord, sælger de den bort for Føde, for en Mundfuld Brød og en Haandfuld Byg. Ezk. 13. Er det deres Troskab mod deres Herre?

Farisæerne skjulte Lyset for Folket og satte deres menneskelige Udlæggelse paa Stagen. Saa vidt var og Folket i Pavedømmets Tid undskyldt, at de fulgte deres Lærere efter. Den hellige Skrift var dem forbuden, men vi er ej undskyldte, vi maa frit læse den hellige Skrift; begære vi at forstaa det, vi læser, saa kommer den hellige Aand os til Hjælp.

En Lærer skal og være bestandig i sin Agtsomhed, thi nogle begynder vel, og ender ilde. Judas begyndte vel, da han fulgte Kristus, men der han gik sin egen Vej, endte han ilde. Nogle begynder ilde, og ender vel som Røveren paa Korset, der ikkun var faa Trin fra Helvede, kom dog i Paradis med Kristus. Det første bevare Gud os fra. Det andet maa vi ej driste os paa, vi har kun eet Eksempel, at en Røver er bleven en Helgen; i hvor vel vi begynder, kan vi ej af os

selv være vis paa at ende vel, thi Gud er den, der baade begynder og fuldkommer den gode Gerning i os.

Kf Kilder anføres: Kirkebøgerne for Havdrup og Kr. Skensved Sogne. G. Treschow, Danske Jubel-Lærere, Kjøbenhavn 1753. Wiberg, Dansk Præstehistorie. S. Kjær, Fra Stavnsbaandets Dage. C. O. Clausen, Store Mænd. J. Hansen, H. A. Brorson. N. M. Petersen, Bidrag til den danske Litteraturs Historie. I. A. Frédericia, Enevældens Indførelse i Danmark. Prædikenør ved de aarlige Provstemøder i Sjællands Stift, 3. Samling Kjøbenhavn 1743.

